

Ο κόσμος του Κύπριου ζωγράφου Α. Διαμαντή

του Νίκου Κρανιδιώτη*

Η Κύπρος έχει μία μακρά καλλιτεχνική παράδοση. Τα αρχαιότερα κυπριακά ειδώλια αριθμούν επτά και πλέον χιλιάδες, ενώ οι παλαιότερες κυπριακές αγγειογραφίες είναι τουλάχιστον τεσσάρων χιλιάδων ετών.

Μέσα σ' αυτή τη μακραίωνη παράδοση εντάσσεται η αναδρομική έκθεση του κατ' έξοχήν ζωγράφου της Κύπρου Άδαμαντίου Διαμαντή, που εγκαινιάστηκε στην Έθνική Πινακοθήκη, στις 3 Νοεμβρίου.

Εκείνο που ιδιαίτερα χαρακτηρίζει την τέχνη του Διαμαν-

τή είναι η σταθερή προσήλωσή του στις πολιτιστικές αξίες του τόπου του, η βαθειά αγάπη του στους ανθρώπους του νησιού, η πίστη του στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια και ελευθερία, τό πάθος του - τέλος - για την αληθινή έκφραση ενός κόσμου, πού, πέρα από την εικονική του υπόσταση, είναι φορέας μιας μακράς ιστορικής παράδοσης και μιας σημαντικής πολιτιστικής κληρονομιάς.

Ο Διαμαντής δέν είναι απλώς ο ζωγράφος πού απεικονίζει τό φώς και τό τοπίο της Κύπρου. Είναι ο καλλιτέχνης που

Α. Διαμαντή, «Αμαξάρηδες της Ασμάτι».

*Βιογραφικά στοιχεία στο τεύχος 5, σελ. 30

ζωγράφησε τόν κόσμο της.

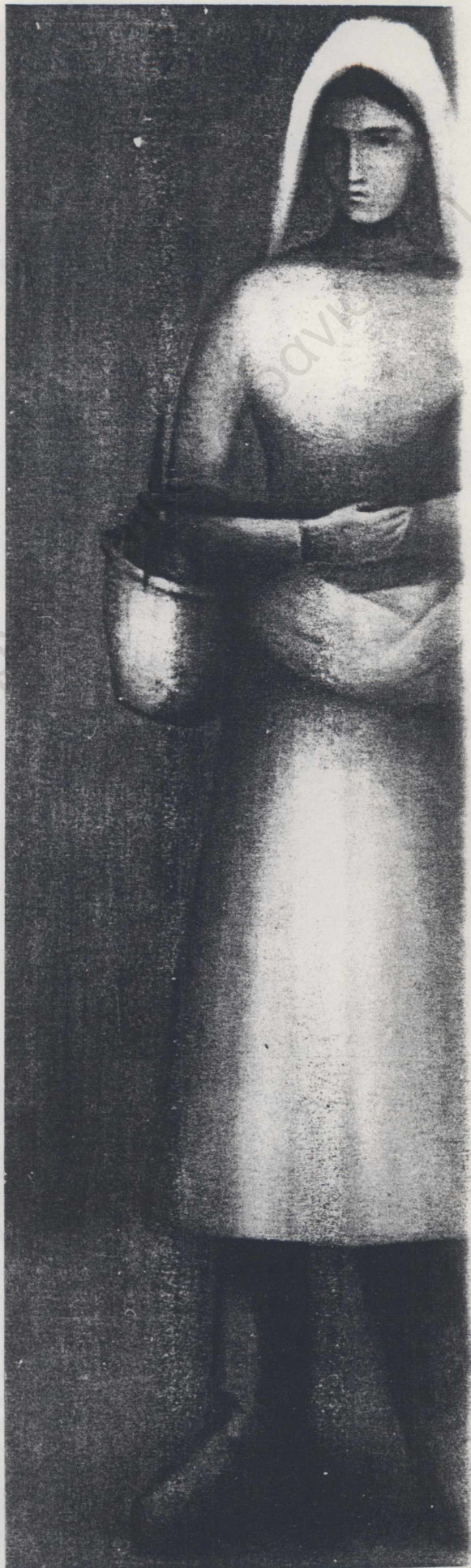
Τό στοιχείο πού τόν συγκίνησε ίσως περισσότερο, καί πού κυριαρχεί πραγματικά στό έργο του είναι αυτός ό κόσμος ό δυναμικός τής Κύπρου, μέ τήν αρχαιότητα καί τήν αλήθεια του, ένας κόσμος πού ό ζωγράφος τόν προσφέρει μέσα από απaráμιλλες αρχαϊκές μορφές νά κινείται μέσα στό τοπίο του, καί νά δένεται μαζί του, σ' ένα σύνολο δημιουργικό, γεμάτο φώς, κίνηση καί ζωή, πνευματικότητα καί φυσική υγεία.

Ό Διαμαντής δέν ύπόταξε ποτέ τά θέματά του στις όποιεσδήποτε τεχντροπίες ή σχολές. Άπεναντίας ύπότασσε πάντα τήν τεχντροπία στό δικό του κόσμο, πού τόν απεικόνιζε, πέρα από τά καθιερωμένα σχήματα καί χρώματα, όπως τού τόν ύπαγόρευε ή βαθειά αγάπη του στόν άνθρωπο, καί τήν παράδοση τού τόπου του. Αυτό βέβαια δέν σημαίνει πώς ή ζωγραφική του δέν έχει ένα ιδιαίτερο χαρακτήρα, καί δέν επηρεάζεται από όρισμένα ρεύματα καί κατευθύνσεις τής σύγχρονης τέχνης.

Όταν γύρισε στην Κύπρο, από τίς σπουδές του στην Άγγλία, ό Διαμαντής ήταν έμποτισμένος από τά ιμπρεσιονιστικά καί μεταϊμπρεσιονιστικά ρεύματα τών πρώτων δεκαετιών τού αιώνα μας. Αυτό ή μεταϊμπρεσιονιστική τεχντροπία δεσπόζει, θά μπορούσαμε νά πούμε, στην τέχνη του. Ό Διαμαντής όμως, σάν ένας ευαίσθητος δέκτης, γνώρισε παράλληλα τήν ανησυχία καί τήν αναζήτηση τής μεταγενέστερης τέχνης κι άφομοίωσε κι υιοθέτησε πολλά στοιχεία από τίς νέες κατευθύνσεις τής ζωγραφικής, δοκιμάζοντας νά συνθέσει καί νά έναρμονίσει τίς αντιθέσεις τής μοντέρνας τέχνης, μέσα σ' ένα σύνολο, όπου νά προβάλλονται βασικά οι αρχαϊες καί αιώνιες μορφές καί αξίες τής ζωής. Ό ίδιος ό ζωγράφος έξομολογεΐται ως εξής τίς καλλιτεχνικές τάσεις καί αναζητήσεις του: «Άρχισα μέ τόν ιμπρεσιονισμό καί τόν μετα-ιμπρεσιονισμό, καί προσπάθησα έτσι νά άποδώσω τό φώς, τά χρώματα, τό τοπίο, τήν κυπριακήν άτμόσφαιρα. Μέ τόν καιρό, χωρίς νά σκέφτομαι για τάσεις καί κινήσεις καί καταστάσεις, ζωγράφισα, όχι όμως έξωτερικά, τόν κόσμο τόν κυπριακό, ένα κόσμο πού μέ είχε συγκινήσει μέ τήν άδρή αντίληψη στη σκέψη καί στην έξωτερική του διάθεση, στην κίνηση καί στην έξωτερική μορφή του».

Αυτό ακριβώς είναι τό μυστικό τής τέχνης τού Διαμαντή. Ό Κύπριος ζωγράφος παράμεινε Κύπριος, χωρίς νά άποκοπεί από τή μεγάλη σύγχρονη ευρωπαϊκή τέχνη. Παράμεινε Κύπριος, μέ τήν έννοια ότι είδε τήν τέχνη, τήν αληθινή τέχνη, σάν ένα στοιχείο τής ζωής καί τής ιστορίας τού τόπου του, σάν μία ένότητα, μέσα στην όποία συγχωνεύονται ιδέες, αίσθήματα, παραδόσεις, αξίες, μορφές, χρώματα, σκιές, όγκοι, σ' ένα θαυμαστό σύνολο, πού συνιστά τό βαθύτερο χαρακτήρα τού φυσικού καί πνευματικού τοπίου τού νησιού.

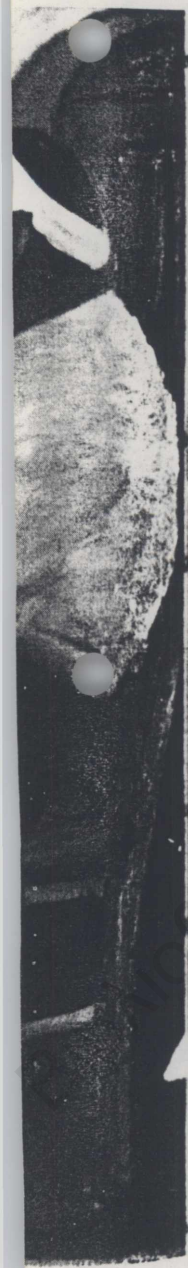
Ό Διαμαντής έδωσε, πράγματι, μέσα από τό έργο του τόν πόνο καί τόν πόθο τής Κύπρου. Οι τύποι του θυμίζουν αρχαϊκούς ήρωες, βγαλμένους μέσα από τά έπη τού Στασίνου καί τού Ήσιόδου, ή μέσα από τήν πλούσια παράδοση τής Βυζαντινής Κύπρου, πού είναι γεμάτη από σεμνότητα, όμορφιά καί αλήθεια. Πίσω από τόν όγκο, τό σχήμα καί τό χρώμα, ύπάρχει ή πνευματικότητα τών ανθρώπων, ή σύλληψη - θά 'λεγα - τής ιστορικής φυσιογνωμίας τών τοπίων καί τών μορφών. Μερικοί από τούς γυναικείους τύπους του θυμίζουν Βυζαντινές Παναγίες, ενώ οι άδρες μορφές τών παπάδων καί

αξίες
ού νη-
λευθε-
η ένός
ίται ό
μαντι-

όνισε
ς πού

σελ. 36

τῶν χωρικῶν του εἶναι σά νά βγαίνουν μέσα ἀπό τίς σελίδες τοῦ Λεόντιου Μαχαιρᾶ καί τοῦ Ἀρχιμανδρίτη Κυπριανοῦ.

Αὐτές ἀκριβῶς οἱ ἀξίες κι αὐτές οἱ ἀρετές διαποτίζουν – ιδιαίτερα – τό μεγάλο μνημειῶδες ἔργο του «Ὁ Κόσμος τῆς Κύπρου» πού ἀποτελεῖ τήν ψυχογραφία – θά ἴλεγα – τοῦ νησιοῦ στίς πρῶτες δεκαετίες τοῦ αἰῶνα μας. Στούς ἔνδεκα πίνακες τῆς μεγάλης αὐτῆς σύνθεσης ὁ Διαμαντῆς δίδει μέ στέρεες μορφές, μέ μιὰ καταπληκτική ἐνότητα ὕλης καί περιεχομένου, τήν ἀληθινή ὄψη τοῦ κυπριακοῦ χωριοῦ, μέ τούς παπάδες, τούς ἀγρότες, τούς χωρικούς καί τούς ἐργάτες του, πού ἔγραψαν, μέ τήν ψυχική καί σωματική τους ἀντοχή, μέ τό μόχθο καί τήν ἀγάπη τους, τή μακραίωνα ἱστορία αὐτοῦ τοῦ τόπου, ἔδωσαν τόν τόνο τῆς ζωῆς του καί διαμόρφωσαν τήν ἱστορική φυσιογνωμία του.

Εἶναι ἓνας κόσμος, πού πάει σήμερα νά σβήσει κάτω ἀπό τόν ὀδοστρωτήρα τῆς καταναλωτικῆς κοινωνίας θάβοντας μαζί του ὠραῖες ἰδέες καί παραδόσεις. Ἐνας κόσμος, πού – ἀνεξάρτητα ἀπό τίς σημαντικές ἀλλαγές πού ἐπέβαλε ἡ σύγχρονη ἐξέλιξη – ἐξακολουθεῖ νά ζεῖ μέσα μας σάν μνήμη καί παράδοση, σάν νοσταλγία καί ἀγάπη, σάν ἱστορία καί ποίηση.

Ὁ Διαμαντῆς εἶδε τό δράμα τῆς Κύπρου ὅπως ἐξελίχθηκε τά τελευταῖα χρόνια. Παράλληλα μέ τήν ἀγωνία, πού τόν διακατεῖχε πάντα στόν καλλιτεχνικό τομέα, δοκίμαζε τώρα τήν ἀγωνία τοῦ ἀνθρώπου πού βλέπει νά καταρρακώνεται στόν τόπο του ἢ ἀνθρώπινη ἀξιοπρέπεια, νά καταπατοῦνται βασικές ἀξίες τῆς ζωῆς, καί νά ξερριζώνεται ἓνας κόσμος, πού ὁ ἴδιος τόσο πολύ τόν εἶχε ἀγαπήσει καί εἶχε ἀφομοιώσει στήν τέχνη του.

Οἱ νέες αὐτές δραματικές ἐξελίξεις στήν ἱστορία τοῦ νησιοῦ δέν ἀφήνουν τόν Διαμαντῆ ἀσυγκίνητο. Ἡ ἀνθρώπινη δυστυχία, ἡ ὀρφάνια ἢ προσφυγιά βρίσκουν τήν ἔκφρασή τους σέ μιὰ σειρά τῶν μεταεπαναστατικῶν – θά τά χαρακτηρίζα – ἔργων του. Ὁ Διαμαντῆς δίδει καί πάλι, μέσα ἀπό ἀδρές μορφές, τό δράμα τῆς Κύπρου. Γυναῖκες, μέ τή βαθειά ὀδύνη, ἀλλά καί τήν ἀποφασιστικότητα στά λαξεμένα ἀπό τήν ἀγωνία καί τόν πόνο τραγικά τους πρόσωπα, παιδιά, μέ τήν εἰκόνα τῆς ἀνέλπιστης συμφορᾶς στά γεμάτα ἀπορία μάτια τους, δοσμένα σ' ἓνα δυναμικό ζωγραφικό κλίμα ἀναζήτησης καί ἀγωνίας, συνθέτουν τή νέα δραματική δημιουργία τοῦ Κύπριου καλλιτέχνη.

Ὁ Διαμαντῆς εἶναι ὁ κατ' ἐξοχήν ζωγράφος τῆς Κύπρου. Μέσα στούς πίνακές του δέν ὑπάρχει μόνο τό χρῶμα καί ἡ ὁμορφιά τοῦ κυπριακοῦ τοπίου. Δέν ὑπάρχει μόνο ἡ ἀποκρυστάλλωση τῆς κυπριακῆς ἱστορικῆς πορείας στίς πιό χαρακτηριστικές μορφές καί τίς πιό ἀντιπροσωπευτικές ὥρες της. Ὑπάρχει αὐτή ἡ ἴδια ἡ ψυχὴ τῆς Κύπρου. Ἡ ψυχὴ ἑνός τόπου καί ἑνός λαοῦ, πού δέθηκαν σ' ἓνα ἐνιαῖο σύνολο καί δημιούργησαν μιὰ ἀπό τίς ὠραιότερες παραδόσεις τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Αὐτόν τόν Ἑλληνισμό τῆς Κύπρου, δοσμένο μέ τήν ἀγάπη ἑνός ἀληθινοῦ δημιουργοῦ καί τήν παλέττα ἑνός γνήσιου καλλιτέχνη θαυμάσαμε στήν ἐκθεση τοῦ Διαμαντῆ.

Ἡ Κύπρος παρελαύνει στούς πίνακές του, γεμάτη φῶς, χρῶμα, προβληματισμό, ἀλλά μαζί γεμάτη δύναμη καί δόξα.

ΝΙΚΟΣ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ

◀ Α. Διαμαντῆ, «Μάννα».

Α. Διαμαντῆ, «Ἡ οἰκογένεια».